

Winnaar NIDO Sprongprijs 2002

Voor de derde achtereenvolgende keer is de NIDO Sprongprijs uitgereikt. De prijs is toegekend aan het beste voorstel dat een sprong naar duurzame ontwikkeling inzet. De keuze is dit jaar gevallen op het voorstel *Landbouw en Groen voor een gezonde samenleving*, ingediend door de heer dr. ir. Jan Hassink van Wageningen Universiteit en Research Centrum (Plant Research International). De zes koppige jury onder leiding van Frank Schreve, voorzitter van de Raad van Commissarissen van Fugro N.V, vindt dat het voorstel uitstekend inspeelt op een groeiende maatschappelijke problematiek. Het voorstel onderbouwt het belang van de natuur voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de mens. De grootte van de potentiële sprong en de betekenis van het voorstel voor de kennisinfrastructuur hebben uiteindelijk de doorslag gegeven in de afwegingen van de jury. NIDO neemt het winnende voorstel op als één van de NIDO-programma's. Daarbij faciliteert NIDO de uitvoering met de inzet van mens- en denkkracht tot maximaal 500 duizend euro gedurende de looptijd van circa anderhalf jaar.

In mei 2002 werden drie voorstellen genomineerd door een onafhankelijke jury. Deze voorstellen zijn door de indieners verder uitgewerkt en in september opnieuw aan de jury voorgelegd. Op 22 oktober werd in de Beurs van Berlage te Amsterdam de winnaar bekend gemaakt. Dit gebeurde tijdens de conferentie *Crossing the thinkable; making sustainable innovation work*, georganiseerd door NIDO, TNO en NOVEM.

De Sprongprijs

De Sprongprijs is een jaarlijks terugkerende prijs voor het beste voorstel om een sprong naar duurzame ontwikkeling te realiseren. De prijs is uitgeschreven door NIDO, Nationaal Initiatief voor Duurzame Ontwikkeling. NIDO brengt een proces op gang waarin mensen uit het bedrijfsleven, overheid, maatschappelijke organisaties en wetenschap hun ervaringen en inzichten bundelen. Deze integrale aanpak krijgt vorm in programma's met een looptijd van twee à drie jaar. Doel is het realiseren van sprongen in duurzame ontwikkeling.

Met de Sprongprijs wil NIDO de visie, inzichten en creativiteit van de maatschappij aanspreken. De Sprongprijs gaat uiteindelijk naar het voorstel dat een echte sprong naar duurzame ontwikkeling kan realiseren; een trendbreuk in onze manier van denken en werken waarbij een structurele koppeling wordt gelegd tussen economische groei en verbetering van de ecologische en sociale kwaliteit van de leefomgeving.

Het winnende voorstel

Landbouw en groen voor een gezonde samenleving is ingediend door de heer dr. ir. J. Hassink van de Wageningen Universiteit en Research Centrum (Plant Research International). Veel mensen met gezondheidsproblemen hebben baat bij het verblijf en het werken op een boerderij met dieren of planten. En tegelijkertijd zoeken veel boerenbedrijven naar een andere, vaak duurzame invulling van hun bedrijf. De kern van het winnende voorstel is dat de ontwikkeling van landbouw en zorg aan beide wensen tegemoet komt. Het aantal zorgboerderijen is in de laatste jaren sterk

toegenomen. Maar de betrokkenen zijn vaak zo druk dat er nauwelijks tijd en aandacht overblijft voor samenwerking, innovatie en professionalisering.

Ook ervaart men een grote kloof tussen de zorgsector en de agrarische sector. De winnaar van de NIDO Sprongprijs 2002 wil de kloof verkleinen door samenwerking aan te gaan met verschillende groepen belanghebbenden en tevens een professioneel kennisnetwerk opbouwen.

Op aanraden van de jury is het voorstel in de nadere uitwerking meer op groen en landbouw in en rond de stad gericht. Groen en landbouw moeten een positieve bijdrage leveren aan het geestelijke en lichamelijke welzijn van inwoners (burgers en bedrijven) uit het stedelijk gebied. Het kan veel meer benut worden dan nu het geval is. De winnaar wil maatschappelijke uitdagingen en kansen in de landbouw, natuur, zorg-, welzijns-, en arbeidssector met elkaar verbinden. Binnen dit programma zijn twee sprongprojecten geformuleerd die aansluiten bij concrete vernieuwende initiatieven:

- Op weg naar groene stedelijke voorzieningen die optimaal bijdragen aan de sociale, geestelijke en lichamelijke gezondheid van de stedelijke bevolking
- De betekenis van het ommeland voor de sociale, geestelijke gezondheid van de stedelijke bevolking

Jurybeoordeling

De jury vindt dat het voorstel goed inspeelt op maatschappelijke trends en actuele ontwikkelingen. De (on)gezondheid van de mens en het toekomstperspectief van de landbouw zijn immers belangrijke issues in de samenleving. De inzender is een pionier op dit gebied. Het voorgestelde programma zorgt voor wetenschappelijke onderbouwing van de meerwaarde van groen voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid, en laat hiermee een duidelijke trendbreuk in het onderzoek zien. Ook legt het voorstel nadruk op het contact tussen verschillende partijen in dit veld. Doordat betrokkenen hun krachten bundelen, worden ervaring en inzichten uitgewisseld en komt een stevig kennisnetwerk tot stand. Omdat het voorstel een wetenschappelijke onderbouwing kent, kunnen groen- en zorgprojecten gericht worden aangepakt. Realisering van het project heeft daarom grote waarde in zowel sociale als ecologische zin. Al zijn de resultaten sociologisch gezien niet makkelijk meetbaar en zullen de sprongen dus niet meteen aantoonbaar zijn. Maar met kleine stappen worden grote afstanden afgelegd, is de mening van de jury. Dit project kan grote resultaten boeken. Op basis van de eerdere aanbevelingen van de jury, heeft de winnaar erg zijn best gedaan om ook het stedelijk gebied in het voorstel te betrekken. Daarbij is de productieve landbouw iets uit het oog verloren. De jury beveelt aan dat de landbouw een nadrukkelijke rol krijgt indien het project als NIDO-programma wordt uitgevoerd. Door directe koppeling van de productieve landbouw aan de geestelijke gezondheidszorg is een echte trendbreuk mogelijk zo meent de jury. Het snijvlak landbouw, natuur en gezondheid is een nieuw veld en daar valt veel winst en ontwikkeling uit te halen. De jury heeft vertrouwen in de uitvoerders van het project. Zij staan voor een grote uitdaging, maar hebben de juiste ambitie getoond om deze aan te gaan.

De overige genomineerden

De overige genomineerden voor de NIDO Sprongprijs 2002 waren:

- *Nieuwe, duurzame bronnen voor watervoorziening*
DHV Water, KIWA, NV Delta Nutsbedrijven en Provincie Noord-Brabant
- *Waar een wil is, is een weg, water en spoor; koppelen van transportmodaliteiten*
Stichting Verenigde Eigen Rijders Nederland

Nieuwe, duurzame bronnen voor watervoorziening

DHV Water, ir. J.H. Peters, samen met KIWA, NV Delta Nutsbedrijven en Provincie Noord-Brabant

Drinkwater wordt in Nederland vooral uit grondwater bereid. Dit heeft in grote delen van ons land nadelige gevolgen voor de natuur en kan zelfs tot verdroging leiden. Tegelijkertijd is in andere delen van het land water in overvloed en zelfs wateroverlast. Het brak en stedelijk grondwater in deze gebieden wordt tot op heden niet gebruikt voor de bereiding van drinkwater. Met de hedendaagse membraantechnologie is het mogelijk om ook brak grondwater en stedelijk grondwater te reinigen. Wanneer deze techniek wordt toegepast, hoeft er minder of geen water vanuit de duinen te worden getransporteerd. Invoering van deze techniek is moeizaam, omdat de huidige infrastructuur in West-Nederland vast ligt. De inzenders van dit voorstel willen dit doorbreken.

Op aanraden van de jury hebben de inzenders het gebruik van brak en stedelijk grondwater in twee sprongprojecten opgedeeld, waarbij ze zich richten op:

- De inzet van brak grondwater voor de watervoorziening van West Zeeuws-Vlaanderen (Cadzand)
- Bestrijding van wateroverlast in Eindhoven door drainage en nuttige inzet van het grondwater.

Door over te gaan van een generiek verdrogingsbeleid naar lokale maatregelen, wordt uitputting in beschermingsgebieden voorkomen. De inzenders willen de verschillende partijen in allianties en coalities laten samenwerken zodat ze over de grens van hun eigen activiteiten heen gaan kijken. Er moet gebiedsgericht met partijen tot een oplossing gekomen worden om overstromingen en verdroging te voorkomen. De provincie Noord-Brabant heeft zich inmiddels bij het project gevoegd.

Jurybeoordeling

De jury vindt dat dit voorstel een goede uitwerking heeft gekregen. Het project is toekomstgericht en er is sprake van twee vliegen in één klap: met brak en stedelijk grondwater kan zowel drinkwater worden gegenereerd, als overstromingen en verdroging worden voorkomen. De verwachtingen die het voorstel wekt, zijn te realiseren. De membraantechnologie is beschikbaar en als de voorgestelde pilots succesvol afgesloten worden, kunnen ze aanleiding geven tot een trendbreuk in de manier waarop drinkwaterwinning plaatsvindt. De inbedding van het voorstel in het nieuwe Nederlandse waterbeleid kon echter wat explicieter worden toegelicht.

De inzenders betrekken zowel overheden, kennisinstellingen als bedrijfsleven bij het voorstel.

Graag had de jury gezien dat ook de individuele burger rechtstreeks aandacht had gekregen. De

partijen die nu reeds bij het voorstel betrokken zijn geven het vertrouwen dat het programma een hoge kans van slagen heeft.

Waar een wil is, is een weg, water en spoor; koppelen van transportmodaliteiten

Stichting Verenigde Eigen Rijders Nederland

De verwachting is dat de huidige goederenstromen zich binnen twintig jaar zullen verdubbelen. Met de huidige transportcapaciteit kan deze groei niet op een verantwoorde wijze worden opgevangen. Niet alleen wordt gevreesd voor een logistiek infarct, ook zijn investeringen in milieu- en sociale doelstellingen door de huidige scherpe concurrentie niet mogelijk. Daarom is er een cultuuromslag van de transportsector nodig. De inzender van dit voorstel ziet de oplossing in samenwerking tussen opdrachtgevers, verladers en vervoerders en het koppelen van transportmodaliteiten. Een centrale planningsunit kan de capaciteit efficiënt inzetten. Transport over water krijgt daarbij speciale aandacht.

Op aanraden van de jury besteedt het voorstel meer aandacht aan het maatschappelijke belang van het project op het gebied van economische ontwikkeling en consument, ecologische effecten en sociologische kwaliteit.

Jurybeoordeling

De transportproblematiek is dermate ernstig dat een oplossing geboden is. Nog steeds juicht de jury het voorstel van een partij buiten het duurzaamheidscircuit toe. De kracht van dit initiatief schuilt in het feit dat het is ontstaan in de branche zelf.

De jury is van mening dat dit voorstel in zijn verdere uitwerking beperkt aan kracht gewonnen heeft. Hoewel het voorstel kansen biedt op duurzamer vervoer, komen de nagestreefde duurzaamheidsresultaten onvoldoende duidelijk in het voorstel tot uiting. Wel blijkt uit het plan een duidelijke cultuuromslag: waar modaliteiten met elkaar concurreren, gaan ze nu samenwerken. De jury onderschrijft zeker de noodzaak van een trendbreuk in het goederenvervoer. De jury heeft echter zorgen over de haalbaarheid van de gekozen oplossing, mede gezien de beperkingen van de mededingingswetgeving.

De procedure

De uiterlijke inzendtermijn voor de NIDO Sprongprijs 2002 was op 9 april jongstleden. Op die datum waren er 28 programmavoorstellen ingediend. De jury heeft op basis van de criteria die NIDO hanteert acht voorstellen geselecteerd die in aanmerking kwamen voor een nominatie. Op 28 mei kregen de indieners van de acht geselecteerde voorstellen de kans hun voorstel aan de jury te presenteren. Tijdens die vergadering heeft de jury drie veelbelovende voorstellen genomineerd voor de NIDO Sprongprijs 2002.

De drie genomineerden hebben tot 4 september 2002 de tijd gekregen om hun voorstel verder uit te werken. Daarbij hebben zij een beroep mogen doen op externe deskundigen. Voor de uitwerking heeft NIDO maximaal 7 duizend euro per nominatie beschikbaar gesteld. De uitgewerkte voorstellen heeft NIDO ter beoordeling voorgelegd aan verschillende referenten. Deze personen zijn werkzaam in het betreffende vakgebied. Op 8 oktober 2002 heeft de jury een winnaar gekozen.

Criteria

Alle inzendingen zijn beoordeeld op het zicht dat ze bieden op een sprong naar duurzame ontwikkeling en op de bijdrage die ze leveren aan de versterking van de kennisinfrastructuur. Dit leidt tot de volgende criteria waaraan de voorstellen zijn getoetst:

- Gaat het om samenwerking tussen de voor NIDO relevante partijen: bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheid?
- Is de aanpak gericht op de toekomst?
- Is er sprake van een vraaggerichte benadering van de problematiek? (Is er behoefte aan dit idee?)
- Hoe relevant is de trendbreuk die men op het oog heeft?
- Welk effect op duurzame ontwikkeling wordt beoogd; welke koppeling wordt er gemaakt tussen economische ontwikkeling en de ecologische en/of sociale kwaliteit van de samenleving?
- Welke aandacht heeft het voorstel voor het ontwikkelen c.q. toepassen van een technologie in relatie tot een strategische of gedragscomponent?
- In welke mate is het programma te operationaliseren?
- Welke bijdrage levert het programma aan de versterking van de kennisinfrastructuur?

Verder moet het programmavoorstel voldoen aan de algemene kenmerken van het NIDO-proces en van NIDO-programma's. Concreet houdt dat in:

- De ondersteuning betreft de facilitering van een proces, niet de subsidiëring van een project
- Het voorstel heeft een aanzienlijke reikwijdte of diepgang
- Het voorstel richt zich niet primair op het in gang zetten van een definitieproces of het ontwikkelen van een theoretisch model
- Het voorstel is complementair t.o.v. de lopende NIDO-programma's

Juryleden Sprongprijs 2002

De heer F.H. Schreve (voorzitter)

Voorzitter Raad van Commissarissen Fugro N.V.

Mevrouw P.W. Kruseman

Directeur Amsterdams Historisch Museum

De heer ir. H. van Dord

Directeur Corporate Development ARCADIS NV

De heer J. van Dijk

Lid Raad voor Verkeer en Waterstaat

De heer ir. M.R.J. Schuttelaar

Directeur Schuttelaar & Partners

De heer prof. mr. B.T.M. Steins Bisschop

Hoogleraar Universiteit Nyenrode